

Теоретико-правові аспекти адвокатської таємниці як соціально-етичні спрямування професійної культури юриста

У статті розглядаються питання адвокатської таємниці, як один із важливих принципів етичних, моральних і правових засад професійної культури й етики юриста.

Ключові слова: культура, етика, мораль, право, професія, юрист.

*Аронов Ян
аспірант,*

Університет економіки и права «КРОК»

Теоретико-правовые аспекты адвокатской тайны и социально-этические направления профессиональной культуры юриста

В статье рассматриваются вопросы адвокатской тайны, как одного из принципов этических, моральных и правовых основ профессиональной культуры и этики юриста.

Ключевые слова: культура, этика, мораль, право, профессия, юрист.

Aronov Jan

Post-graduate student of «KROK» University

Theoretical and legal aspects of the attorney-client privilege and social and ethical areas of professional legal culture

Scientific questions of the attorney-client privilege as one of the principle of ethical, moral and legal bases of professional legal culture and ethics are brought up in the paper.

Key words: culture, ethics, morality, law, profession, lawyer.

Постановка проблеми

Питання етичної культури юриста, зокрема адвоката, є досить актуальним у всі часи, особливої гостроти воно набуває у реаліях сьогодення України, де панує тотальна корупція, правовий нігілізм, політичний непотизм, парламентська кланово-олігархічна заполітизованість, політична доцільність тощо. Всі ці питання на часі, вимагають свого виокремлення і дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У сучасній українській юридичній науці в реаліях сьогодення колізії моралі і права, зневазі до загальнолюдських морально-етичних принципів приділяється недостатньо уваги, якщо говорити про культуру та етику юриста, зокрема адвоката. Окремі аспекти даної проблематики у своїх працях досліджували Барщевський М. Ю.; Васьковський Е. В.; Лозовой В. О.; Лотоцький М. В.; Петров А.; Резниченко І. та інші.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Адвокатська юридична діяльність врегульовується чинним законодавством. Як професійна діяльність юриста вона не може бути поза законом. Відповідно, якщо діяльність адвоката визначається законодавцем, тоді це співпадає з його професією. З іншого боку, морально-етичні проблеми культури юриста, зокрема адвоката, безпосередньо не регулюються законодавцем, тому терміни «професійна етика», «культура» по відношенню до цієї інституції виявляються на даний час досить штучним. Відповідно, рівень професійності, як етичної проблеми, доцільно, на наш погляд, розглядати у контексті проблеми кваліфікації. Отже слід розрізняти професійну етику та професійність адвоката.

Формування цілей статті

Метою статті є дослідження правових аспектів адвокатської таємниці, морально-етичних норм, форм адвокатської відпові-

дальності, регламентування будь-якої діяльності адвоката крізь призму правових наслідків, які повинні складати сучасну адвокатську етику і культуру, де перехрещуються морально-правові, культурні аспекти і чисто правові.

Виклад основного матеріалу дослідження

Питання про адвокатську таємницю є важливим, принциповим і повинно бути розглянуте як з етичного, морального та правового, так і з соціально-психологічного поглядів. Останнє обов'язково передбачає розгляд етико-філософських засад професійної етики адвоката. З одного боку, йдеться про адвокатську діяльність, яка врегульовується чинним законодавством, тобто не існує професійної діяльності адвоката поза законом. Тобто, якщо діяльність адвоката визначається законодавцем, тоді це співпадає з його професією. З іншого боку, морально-етичні проблеми безпосередньо не регулюються законодавцем, тому термін «професійна етика» по відношенню до адвоката виявляється досить штучним.

Такий підхід розкриває тенденцію до поєднання проблем права та суспільної свідомості в цілому, але це «поєднання» ми не можемо визнати послідовним. Наприклад, М. Ю. Барщевський вважає, що професійні обов'язки адвоката слід розширити за рахунок моральних якостей. Окрім цього, професійні обов'язки адвоката М. Ю. Барщевським розглядаються з урахуванням поглядів на них у суспільстві і, більше того, інтереси громадян не повинні суперечити інтересам самого суспільства. Зрозуміло, що автор веде мову про правові норми, тоді і під суспільством слід розуміти власне державу. А це означає, що навіть ведучи мову про морально-етичні принципи, М. Ю. Барщевський, як адвокат, буде діяти згідно з законом [1, с. 14].

Не вдаючися до детального аналізу колізії моралі та права, ми обмежимося лише тим, що морально-етичні принципи, як загальнолюдські, діють опосередковано і можуть впливати на так звану ментальність національної культури чи виражати

ії. В сучасних умовах ментальність може тлумачитись на широкій базі як дії, так і лише мотиву, наміру. І саме мотив, або намір, який не ставав дією, розглядався лише в сфері моралі, релігії тощо. Досліджуючи позиції Е. В. Васковського, І. Я. Фойницького, Ю. І. Стецовського, М. Ю. Барщевського, нам слід тлумачити їх з точки зору російської ментальності, яка ґрунтується, насамперед, на авторитарності. Тоді як українську ментальність слід базувати на колеґіальності [2, с. 60–64].

Як відомо, вже Римське право визначалось від слова «дія», що ж до української історико-правової думки, то значне місце тут займали принципи особливої моральності, які мали особистісний характер. Наприклад, на противагу Т. Гоббсу, який обґрунтовував суспільний договір, щоб, по суті, протистояти природному праву, дехто з українських мислителів (К. Саквич (1578–1647), І. Гізель (1600–1683), С. Яворський (1658–1722) та ін.) розглядали дію через почуття сорому, провини як гріха, Ф. Прокопович (1681–1738), Я. Козельський (1729–1795), Г. С. Сковорода (1722–1794) та ін. виділяли природне право та громадське право. Просвітницький дух останніх ставив мораль вище права. Наприклад, тілесна смерть вважалася меншим покаранням, ніж духовна смерть – тобто осуд, забуття, презирство тощо. Моральність розглядалася на рівні божественного закону, що формувало особливу національну етику. Провідну рису української ментальності починає визначати феноменологічність та екзистенційність. Г. С. Сковорода, наприклад, вважав, що «перемога» в судовому засіданні є абсурдом, оскільки «переможця» не існує. В цілому ж право і мораль ми можемо співвіднести з тлумаченням цих термінів і в Античній культурі. Наприклад, Платон розрізняв справедливість і розумність.

Виникає відповідна етимологічна проблема: чи може бути поєднана морально-етична (читай: екзистенційна) та правова сторони єдиного суспільного життя? Зрозуміло, що українське право повинно мати і свою особливу філософію. Якщо визнати такий факт, то українське право вимагає і

особливого методу, тобто відповідної логіки права.

Поширюючи загальні проблеми права на розуміння адвокатської таємниці, ми можемо стверджувати, що остання не може розглядатися у відриві від соціально-економічних, політичних, духовних форм сучасного життя суспільства. Водночас ми виділяємо дві основні тенденції в сучасному праві, а саме:

1) всі суспільні відносини належить регулювати через право,

2) слід розмежовувати мораль і право.

Розглядаючи професійну діяльність адвоката, ми бачимо, що ці дві тенденції ведуть і до різного розуміння адвокатської таємниці. Перша тенденція намагається розширити розуміння правових аспектів адвокатської таємниці до морально-етичних норм і, звідси, відповідні форми адвокатської відповідальності, тоді як друга тенденція проявляється у намаганні регламентувати будь-яку діяльність адвоката, передбачивши всі правові наслідки, що і буде становити сучасну адвокатську етику. Професія адвоката і постає такою, на тлі якої перехресшуються морально-правові аспекти і суто правові. На цьому ґрунті і формується професійна етика адвоката.

У ст. 14 «Основних положень про роль адвокатів», прийнятих VIII Конгресом ООН (1990 р.), зазначено, що «адвокат, надаючи допомогу клієнтам при здійсненні правосуддя, повинен додержуватись прав людини і основних свобод, визнаних і національним і міжнародним правом, діяти вільно і наполегливо відповідно до закону й визнаних професійних стандартів та етичних норм».

«Кодекс поведінки юристів у Європейському співтоваристві», прийнятий у жовтні 1998 р., підкреслює роль деонтологічних правил для забезпечення виконання адвокатурою її важливої і особливої ролі у суспільстві. В преамбулі до цих правил наголошується, що адвокат у демократичному суспільстві, виконуючи свої професійні обов'язки, вступає в багатоманітні відносини, що накладають відповідні обов'язки перед клієнтами, судом та іншими орга-

нами влади, адвокатською професією як такою, її окремими представниками, суспільством в цілому [3, с. 118].

Адвокатська професія стала суттєвою запорукою охорони прав людини у відносинах з державною владою та іншими інтересами суспільства. Це і формує особливі вимоги до юридичної деонтології. Існування чітких норм адвокатської етики, які відповідають загальноновизнаним міжнародним стандартам, розглядається як необхідна передумова, без якої довіра до адвокатів є неможливою.

Забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги під час вирішення справ у судах та інших державних органах, реалізується адвокатами у складній системі правовідносин з різними суб'єктами, яка сама по собі може бути суперечливою. Тому гостро постає потреба у створенні чіткої системи критеріїв правильності вибору того чи іншого варіанта поведінки в ситуаціях зіткнення, суперечності різних обов'язків і прав адвоката. Для інтересів клієнта і для іміджу адвокатури як правового інституту важливо, щоб система таких критеріїв була єдиною для всіх адвокатів, чіткою і передбачуваною. Саме це досягається закріпленням таких орієнтирів у деонтологічних кодексах або правилах, вироблених і прийнятих адвокатами. В більшості країн такі правила є єдиними в національному масштабі і базуються на загальноприйнятих міжнародних адвокатських деонтологічних стандартах.

Дисциплінарна відповідальність і передбачає широку морально-етичну основу. Можливо, саме це закладає прецедент розуміння адвокатури як громадського професійного об'єднання. Таке тлумачення функцій і ролі адвокатури веде до появи правил адвокатської етики на рівні статутних вимог. Інший підхід впливає з формування адвокатури як правового інституту, де функції адвоката задаються системою правовідносин, що регулюються державою. У першому випадку відповідальність зводиться до відповідальності перед професійним об'єднанням, а отже питання про безпосередню відповідаль-

ність перед клієнтом не ставиться, через що ця відповідальність стає неспівмірною порівняно із завданою клієнтові шкодою.

Окрім цього, адвокатська етика, за визначенням, не може співпадати з поняттям «професійна поведінка адвоката», тому й не дивно, що відповідний документ Американської правничої асоціації має назву «Типові норми професійної поведінки правників», тобто мова йде саме про професійну діяльність, а не загальну культуру професійної етики. Але ж саме професійна діяльність адвоката регламентується законом, тоді як порушення правил адвокатської етики передбачає відповідальність лише у вигляді дисциплінарного стягнення.

Як бачимо, в нашому розумінні, морально-етичні норми не суперечать юридичним, але і не можуть замінити їх. На думку С. Сафулька, правила адвокатської етики виражають і підтверджують необхідність у них саме для адвокатської професії. Такої ж позиції дотримується і О. Ющик, який стверджує, що адвокатура є ланкою правозахисту і що саме Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання правил адвокатської етики як одного з основних зобов'язань адвоката, які він бере на себе, складаючи Присягу адвоката України. Таким чином, на їхню думку, адвокатська етика гарантує клієнтові відповідний рівень професійної поведінки адвоката, визначаючи межу його етичних обов'язків, унеможливорює надмірні претензії до адвоката, захисника, захищаючи їх від необґрунтованого і непередбачуваного притягнення до дисциплінарної відповідальності [4, с. 12].

У ст. 9 «Правил адвокатської етики» адвокатів України закріплюється вимога про дотримання адвокатами принципу конфіденційності, а саме:

1. «Дотримання принципу конфіденційності є необхідною і найважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання правової допомоги. Тому збереження конфіденційності будь-якої інформації, отриманої адвокатом від

клієнта, а також про клієнта (зокрема щодо його особи) або інших осіб у процесі здійснення адвокатської діяльності, є правом адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права, які можуть вимагати розголошення такої інформації, та обов'язком щодо клієнта і тих осіб, кого ця інформація стосується.

2. Дія принципу конфіденційності не обмежена в часі.

3. Конфіденційність певної інформації, що охороняється правилами цієї статті, може бути відмінена тільки особою, зацікавленою в її дотриманні (або спадкоємцями такої фізичної особи чи правонаступниками юридичної особи), в письмовій або іншій зафіксованій формі.

4. Адвокат не відповідає за порушення цього принципу у випадках допиту його у встановленому законом порядку як свідка стосовно обставин, які виходять за межі предмета адвокатської таємниці, визначеного чинним законодавством, хоча й охоплюється предметом конфіденційності інформації, передбаченим цими Правилами.

5. За всіх інших обставин при визначенні обсягу відомостей, на котрі поширюється обов'язок збереження конфіденційності, адвокат повинен виходити з норм цих Правил.

6. Розголошення відомостей, що становлять адвокатську таємницю, заборонено за будь-яких обставин, включаючи незаконні спроби органів дізнання, досудового слідства і суду допитати адвоката про обставини, що становлять адвокатську таємницю.

7. Адвокат (адвокатське об'єднання) зобов'язаний забезпечити розуміння і дотримання принципу конфіденційності його помічниками та членами технічного персоналу.

8. Адвокат (адвокатське об'єднання) зобов'язаний забезпечити такі умови зберігання документів, переданих йому клієнтом, адвокатських дос'є та інших матеріалів, що знаходяться в його розпорядженні і містять конфіденційну інформацію, котрі розумно виключають доступ до них сторонніх осіб» [5].

Слід визнати, що Правила адвокатської етики не суперечать чинному законодав-

ству України, зокрема Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Але оскільки в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» мова йде про адвокатуру як громадське об'єднання, то і конфіденційність розглядається на тлі довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, тобто вона обмежується деонтологічними вимогами, які піднімаються лише до рівня дисциплінарної відповідальності. На нашу думку, слід підняти відповідальність адвоката до правового рівня, і лише тоді конфіденційність можна розглядати як гарантію захисту прав та свобод клієнта.

Інтереси клієнта захищає ст. 23 Правил, оскільки запроваджує дотримання принципу неприпустимості представництва клієнтів з суперечливими інтересами. Функцію захисту адвокатської таємниці закладено і в змісті ст. ст. 25, 26, 57, 71 Правил адвокатської етики. Особливо слід звернути увагу на розділ IX Правил – «Відповідальність за порушення правил адвокатської етики» (ст. ст. 77-81). Зазначимо, що тут мова знову ж таки про дисциплінарну відповідальність. Розширення форм відповідальності за розголошення адвокатської таємниці, на нашу думку, веде до підвищення ролі адвокатури в суспільстві.

Інститут адвокатської таємниці може розглядатися крізь призму самоврядування, але правові аспекти адвокатської таємниці вирішуються лише в площині чинного законодавства і власне професійної діяльності, тому етичні, деонтологічні, тобто проблеми честі адвоката, є похідними. Проблему адвокатської таємниці, таким чином, слід переводити в русло правової реформи, а не лише до сфери самоврядних структур адвокатів.

Водночас, слід визнати, що адвокатській діяльності притаманні і специфічні відношення з клієнтами. Адвокат завжди виступає довіреною особою того, кому надає правову допомогу, тому такою важливою стає саме довіра до адвоката. В довірі виражається права природа стосунків адвоката з особами, які до нього звертаються, і при цьому закладається моральна

сторона їхніх стосунків, що, в загальному, виводить нас і на проблеми легітимності адвокатської діяльності, включаючи визнання. Саме в такому підході адвокатська таємниця формується і як правовий, і як моральний обов'язок.

Складною проблемою стає пов'язання громадського і особистого обов'язку, тобто обов'язку і совісті. Володіння таємницею впливає на вибір позиції адвоката. У цивільних справах адвокат вправі навіть відмовитись від захисту інтересів свого довірителя, якщо повідомлені йому факти виключають можливість підтримувати позицію клієнта, але, вже беручи участь у справі, адвокат зобов'язаний представляти інтереси довірителя, використовуючи всі передбачені законом засоби і способи для встановлення обставин, які є підставою до вимог і заперечень клієнта. У такий спосіб адвокат захищає права та інтереси свого довірителя і надає йому необхідну юридичну допомогу. Але, захищаючи будь-які інтереси свого довірителя, адвокат повинен виробляти і власну позицію, що веде вже до вияву законності вимог клієнта, і, звідси, виявляти моральну сторону спірного інтересу свого довірителя. Володіючи таємницею, адвокат повинен сприяти створенню необхідних умов для правильного вирішення справи судом, або, іншими словами, позиція адвоката не повинна бути протиставлена здійсненню правосуддя [6, с. 12].

Разом з тим, і закон може обмежувати участь адвоката, наприклад, у цивільному процесі. Так, ч. 2 ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає, що адвокат не має права прийняти доручення клієнта на ведення справи у разі, коли він надає або раніше надавав у ній юридичну допомогу особі, яка звернулася з проханням про ведення справи, або брав участь як суддя, прокурор, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, свідок, перекладач, слідчий, особа, яка проводила дізнання, громадський обвинувач, цивільний позивач, цивільний відповідач, понятий, представник потерпілого, а також тоді, коли в розгляді справи бере участь посадова особа, з якою

адвокат перебуває в родинних стосунках. Як бачимо, морально-етичні вимоги підкріплюються правовою гарантією збереження таємниці можливого довірителя, клієнта. Подібних позицій дотримуються М.Ю. Барщевський, Д.П. Ватман, В.В. Каплан та ін. Тобто ці автори ведуть мову не тільки про заборону надання правової допомоги особам з протилежними інтересами, які беруть участь в одній справі, але і про моральні норми, які не допускають можливості участі адвоката як процесуального противника по відношенню до колишніх довірителів незалежно від тривалості часу з моменту виконання доручення і його характеру, включаючи випадки, коли адвокат перебуває в родинних чи свояцьких стосунках з адвокатом, який раніше надавав правову допомогу особі з протилежними інтересами по справі. Водночас, ці автори наголошують, що правова допомога інформаційно-довідкового характеру навіть можливого процесуальному противнику свого довірителя не може бути перешкодою прийняття доручення.

Досліджуючи морально-етичну та правову сторони стосунків адвоката і клієнта, Ю.І. Стецовський цитував Плутарха: «чи не означає це взяти два мечі з одного складу та вигідно продати їх людям, які мають намір перерізати один одному горло?». До морально-етичних проблем слід віднести і вислів Д.П. Батмана: «не сумісно з особистою честю адвоката і гідністю професії прийняття ним доручення, якщо раніше він висловлював в юридичній літературі погляди, протилежні тому розумінню закону, який лежить в основі позиції по справі». Уточнює цю думку М.Ю. Барщевський: тлумачення адвоката не слід розглядати як застосовування того чи іншого закону. Але адвокат, на думку М.Ю. Барщевського, не вправі прийняти доручення, оскільки не в змозі буде роз'яснити клієнту несприятливі наслідки для клієнта. Як бачимо, такі пропозиції залишаються лише морально-етичними, тобто побажаннями [7, с. 65]. Слід погодитись з позицією Д. П. Ватмана про те, щоб адвокат не брав участі у справі як представник у спорах, вирішення яких стосується його майнових і особистих ін-

тересів, а саме: отримання майна за спадщиною, набуття права власності за договором, обмін жилої площі тощо. Тобто не можна не враховувати, що особистий інтерес адвоката у вирішенні справи викликає у нього особливе ставлення до засобів та методів, які застосовуються при веденні справи. Іншими словами, особиста зацікавленість адвоката у вирішенні справи несумісна з функцією судового представництва. Професійний обов'язок адвоката і його моральний обов'язок полягають у тому, щоб сприяти суду у встановленні дійсних обставин справи, що є одним із принципів здійснення правосуддя. Саме ці обставини повинні спонукати адвоката з особливою відповідальністю підійти до вирішення питання щодо можливості його участі у справі, в якій є підстави вважати, що адвокат має приватний інтерес. В подібній ситуації для ведення справи слід запросити іншого адвоката.

Таким чином, особиста зацікавленість адвоката в результатах справи несумісна з функцією судового представництва. Але якщо більшість розглянутих нами питань отримує правову оцінку, то, наприклад, правова позиція щодо аналізу порушень адвокатської таємниці стає ускладненою. Зокрема, щодо аналізу письмових доказів, які стосуються особистого листування, особливо тих осіб, що не беруть участі у справі, адже саме тут може бути порушена їхня особиста таємниця. Тут і виникає дилема: використовувати чи не використовувати певні факти. Думається, мають рацію ті автори, які вважають неприпустимим повідомлення тих чи інших фактів навіть своїм колегам за професією з метою обговорення спірних або сумнівних моментів справи. Адвокат повинен виходити з того, що обговорення спірної правової ситуації з відома чи зі згоди клієнта може бути прийнятним лише в інтересах справи, а тому вимагає від адвоката особливої вдумливості, такту та обачливості. Отже такт, повага до всіх осіб, які беруть участь у судочинстві, є не лише професійним, але і моральним обов'язком адвоката.

Уважно слід ставитись до запиту матеріалів по відношенню до свого довірите-

ля, коли це стосується даних особистого порядку: повинна бути згода клієнта. Що ж стосується запитів щодо інших осіб, то слід враховувати характер відомостей, які отримує адвокат, їхнє значення для справи, а також можливість отримання їх через суд. Адвокат не вправі робити запити з метою отримання матеріалів про протилежну сторону, якщо вони за своїм змістом можуть згнатьбити цю особу (відомості про перенесені захворювання, про факти інтимного життя, які процесуальний противник намагається приховати з тих чи інших міркувань). При цьому слід визнати етично недопустимим використання права запиту з метою розголошення відомостей, які за своїм змістом відносяться до особистого життя іншої сторони, третіх осіб та свідків, навіть якщо ці дані необхідні для захисту інтересів його довірителя.

Питання про адвокатську таємницю, яке є одним зі складних питань адвокатської етики, в кримінальному процесі вирішується інакше, ніж цивільному. Тут можливі кілька варіантів поведінки адвоката. З етичної точки зору, бажано, щоб адвокат з самого початку бесіди з обвинуваченим чи іншими клієнтами пояснив, що не вправі розголошувати довірені йому відомості. Бувають випадки, коли обвинувачений в бесіді віч-на-віч з адвокатом повідомляє, що він вчинив злочин, розповідає подробиці, називає учасників, а на офіційних допитах свою вину заперечує. Адвокат потрапляє до складного становища: адвокат повинен зберігати таємницю, тоді як, з іншого боку, адвоката можуть звинуватити в змові з обвинуваченим. Останнє свідчить також про те, що адвокат вже не в змозі впливати на позицію обвинуваченого [8, с. 199].

Чимало вчених визнає, що свою правову позицію адвокат повинен узгоджувати з підзахисним, його показаннями, ставленням до пред'явленого обвинувачення. Тобто адвокат не вправі ігнорувати думки підзахисного і не є вільним у виборі позиції, окрім випадків, коли підзахисний обмовляє себе, але у вирішенні правових питань, виборі тактики і методики захис-

ту адвокат залишається незалежним. Слід погодитися з А. Петровим, який стверджував, що в таких ситуаціях адвокат може поради підзахисному щирозсердно визнати свою вину [9, с. 26-29]. Але це є лише порада, не більше. Вмовляти підзахисного чи схилити до цього адвокат не має права. Окрім цього, зізнання, які викладені підзахисним в приватній бесіді адвокату, не повинні братися до уваги з таких причин:

1) об'єктивно вина підзахисного не доведена,

1) суб'єктивна заява обвинуваченого, який прийняв вину на себе, може бути обманом, а перевірити її адвокат не має можливості.

Як справедливо зазначає І.Д. Перлов, розходження позицій підзахисного і захисника в цьому разі припустиме, тобто захисник повинен спростовувати обвинувачення, спираючись на показання підзахисного і водночас звернути увагу суду на обставини, що пом'якшують вину і відповідальність.

Як бачимо, дискусія щодо позиції адвоката в кримінальному чи цивільному процесах триває і на даний час, але щодо адвокатської таємниці, її збереження, то саме вона і повинна визначати принципи адвоката. Саме такої позиції дотримується і М.М. Михеєнко, коли стверджує, що при запереченні підзахисним своєї вини, захисник не вправі зайняти протилежну позицію. Коли ж підзахисний заперечує в судовому засіданні свою вину, яка підтверджується матеріалами справи, і водночас, довірливо розповідаючи адвокату про вчинений ним злочин, то треба повідомити підзахисному, що захист буде опиратись на докази, які зібрані в даній справі.

Зміст адвокатської таємниці становить і те, що адвокат не вправі без згоди клієнта скористатися отриманою від нього інформацією, адвокат може шукати лише слабкі місця в обвинуваченні і просити суд про винесення виправданого вироку. Отже, на нашу думку, адвокат не повинен ігнорувати волю дієздатної людини, яка не дає згоди на розголошення довірених адвокатом таємниць.

Слід також зазначити, що адвокат не

має права розголошувати таємницю навіть тоді, коли його підзахисний неповнолітній, має фізичні чи психічні вади, чи навіть тоді, коли підзахисному буде призначена сувора міра покарання. Водночас адвокат повинен враховувати, що підзахисні можуть помилятися у визначенні свого істинного інтересу, тому і допомога захисника тут виявляється значимою. Тут адвокат діє методом переконання, але не шляхом розголошення довірених йому таємниць чи суперечок з підзахисним, або перетворення себе на свідка. Тоді, коли підзахисний не винний, при сумлінному ставленні до справи завжди можна виявити необґрунтованість обвинувачення, не вдаючись до розголошення професійної таємниці. На думку І. Л. Петрухіна, розголошення адвокатської таємниці можливе лише в тому разі, коли підзахисний повідомив про можливий небезпечний злочин, вчинення якого можна попередити. Такої ж позиції дотримується і С. Арія, вважаючи, що адвокат, який отримав достовірні дані про можливий тяжкий злочин, вступає в суперечність зі своїм статусом громадянина [10, с. 4].

Висновки

Таким чином, порівнюючи правові та морально-етичні вимоги до власне проблеми адвокатської таємниці, ми приходимо до наявності великої кількості колізій, які і повинні бути усунуті саме з допомогою права. Зрозуміло, що адвокат поради відмовитись від вчинення злочину та вкаже на можливі наслідки. Але як бути далі самому адвокату? Запобігти скоєнню злочину, розкривши адвокатську таємницю, чи продовжувати мовчати? Отже, ми приходимо до колізії права і моралі як у сукупності суспільних відносин, так і відносно адвокатської таємниці зокрема. Розкривши злочинні наміри, адвокат надалі втратить би довіру клієнтів. На нашу думку, і клієнт, і

адвокат повинні знати, що така інформація повинна бути розголошеною. Іншими словами, повідомлення такої інформації є особистою справою клієнта.

Водночас відповідальність за розголо-

шення таємниці повинна бути покладена і на інших працівників, що працюють разом з адвокатом. Облік, зберігання матеріалів справи повинні виключати можливість доступу до матеріалів сторонніх осіб. Гарантією збереження таємниці повинно бути притягнення до юридичної відповідальності службових осіб, що прагнуть заволодіти інформацією про обставини справи, чи коли вона стала відома їм внаслідок виконання ними своїх службових обов'язків.

Особливою формою забезпечення конфіденційності, а відтак і довіри, є побачення адвоката з клієнтом. Конфіденційність сприяє необхідному психологічному контактові, відвертості, довірі, створює сприятливі можливості для ведення захисту. Водночас моральним обов'язком для адвоката стає неповідомлення підзахисному тих відомостей, якими той міг би скористатися, щоб ввести суд і органи слідства в оману.

Література

1. Борщевський М. Ю. Адвокат, адвокатская фирма, адвокатура. Учебное пособие / М. Ю. Борщевський. – М.: «Белые альвы», 2001. – 141с.
2. Зведення засад адвокатської етики і професійної гідності // Адвокат. – 1999. – № 1 – С. 60-67.
3. Общий Кодекс правил для адвокатов стран Европейского сообщества // Адвокат. – 1997. – № 3. – С. 115-123.
4. Леоненко В. В. Профессиональная этика участников уголовного судопроизводства / В. В. Леоненко. – К.: Наукова думка, 1981. – 163 с.
5. Основні засади професійної етики юристів (Затв. V з'їздом юристів України // ЮВУ. – 2001. – № 23. (9-15 червня).
6. Сафулько С. В. Правила адвокатської етики: балансування лиш інтересами клієнта і суспільства / С. В. Сафулько // Закон і бізнес. – 1999. – № 2. – С. 12.
7. Ватман Д. П. Адвокатская этика / Д. П. Ватман. – М.: Юрид. лит. 1974. – 94 с.
8. Яновська О. Г. Адвокатура України. Навчальний посібник / О. Г. Яновська. – К.: Юрінком інтер, 2007. – 280с.
9. Петров А., Резниченко Н. Адвокатская тайна как гарантия права на защиту / А. Петров, Н. Резниченко // Социалистическая законность. – 1982. – № 8. – С. 26-29.
10. Гончаренко І. В. Адвокатура / І. В. Гончаренко // Закон і бізнес. – 2003. – № 16. – С. 4-10.